

Wyrok z dnia 6 października 2009 r.

II UK 48/09

Osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. mogą nabyć prawo do emerytury górniczej na podstawie obowiązującego do dnia 31 grudnia 2006 r. art. 49 ust. 1 w związku z art. 34 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) po spełnieniu łącznie warunków wymienionych w art. 49 ust. 1 tej ustawy, w tym po rozwiązaniu stosunku pracy.

Przewodniczący SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca), Sędziowie SN: Małgorzata Gersdorf, Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 października 2009 r. sprawy z wniosku Zbigniewa J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o emeryturę górniczą, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 lipca 2008 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2007 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 28 września 2007 r. odmawiającej Zbigniewowi J. prawa do emerytury górniczej.

W podstawie faktycznej orzeczenia przyjęto, że ubezpieczony, urodzony 4 października 1957 r., złożył w dniu 12 września 2007 r. wniosek o emeryturę górniczą, wykazując, iż był zatrudniony w W. Kopalniach Węgla Kamiennego w W. w okresach: od 10 kwietnia 1981 r. do 1 września 1981 r. i od 13 września 1981 r. do 30 czerwca 1994 r. oraz w Zakładzie Wydobywczo-Przeróbczym Antracytu SA w W. w okresie od 31 grudnia 1994 r. do 30 czerwca 1999 r., zajmując u obu pracodaw-

ców stanowiska pracy wykonywane pod ziemią. Stosunek pracy łączący wnioskodawcę z Zakładem Wydobywczo-Przeróbczym Antracytu został rozwiązany za wypowiedzeniem pracodawcy z powodu upadłości zakładu. W okresie od 1 lipca 1999 r. do 31 grudnia 1999 r. ubezpieczony pobierał górniczy zasiłek socjalny, a od dnia 1 stycznia 2000 r. podjął zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Produkcyjno - Usługowo - Handlowym „W.” spółce z o.o. w W. na stanowisku wiceprezesa zarządu i nadal pozostaje w tym stosunku pracy. Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że wnioskodawca nie spełnia warunków umożliwiających nabycie prawa do emerytury górniczej, albowiem art. 50c ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, dalej jako: „ustawa emerytalna”) uprawnia do takiego świadczenia po ukończeniu 50 roku życia wiąże z posiadaniem co najmniej 25 - letniego okresu pracy górniczej i równorzędnej, gdy tymczasem wnioskodawca takim stażem się nie legitymuje. Okresy odbywania studiów wyższych i zasadniczej służby wojskowej w aktualnym stanie prawnym nie podlegają zaliczeniu do ogólnego stażu pracy górniczej. Uwzględnieniu na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy emerytalnej podlega natomiast okres pobierania świadczenia górniczego w rozmiarze 6 miesięcy, który z pozostałymi okresami pracy górniczej nie pozwala na wykazanie wymaganych 25 lat. Według Sądu Okręgowego nie ma bowiem możliwości zaliczenia do tego szczególnego okresu pracy zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku wiceprezesa zarządu spółki poczynawszy od 1 stycznia 2000 r., gdyż nawiązanie tego stosunku pracy nie odbyło się bezpośrednio po ustaniu zatrudnienia w Zakładzie Wydobywczo - Przeróbczym Antracytu, jak tego wymaga art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej, lecz dopiero po okresie pobierania przez wnioskodawcę świadczenia osłonowego.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 2 lipca 2008 r. oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego, wskazując w motywach rozstrzygnięcia, iż mocą ustawy z dnia 1 września 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397) do ustawy emerytalnej dodano rozdział 3a „Emerytury górnicze” i uchylono art. 34 - 38 tej ustawy, a zmiany te weszły w życie z dniem 1 stycznia 2007 r. Zgodnie jednak z art. 3 ust. 1 ustawy zmieniającej osobom, które do dnia 31 grudnia 2007 r. spełniły warunki do emerytury górniczej określone w art. 34 lub w art. 48 - 49 ustawy emerytalnej w

brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2006 r. przysługuje emerytura górnicza na warunkach określonych w tych przepisach. Wnioskodawca swoje uprawnienie do świadczenia wywodził ze spełnienia w wymaganym okresie warunków określonych przez art. 49 ust. 1 w związku z art. 34 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2006 r., wobec czego należało zbadać zasadność żądania z uwzględnieniem tych przepisów. Warunkiem uzyskania prawa do emerytury górniczej po osiągnięciu wieku 50 lat było po myśli art. 34 ust. 2 ustawy emerytalnej wykazanie przez ubezpieczonego będącego mężczyzną co najmniej 25 lat pracy górniczej, równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 36 ust. 1 ustawy. Kwestią sporną w niniejszej sprawie była możliwość uznania za okres pracy równorzędnej okresu zatrudnienia ubezpieczonego w spółce „W.”, albowiem bez zaliczenia tego okresu nie legitymuje się on okresami pracy górniczej (równorzędnej i zaliczalnej) w wymaganym rozmiarze. Sąd odwoławczy wskazał, że na podstawie art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej za pracę równorzędną z pracą górniczą uznaje się zatrudnienie przy innych pracach, nie dłuższe niż 5 lat, do których pracownicy wykonujący prace wymienione w art. 36 ust. 1 i ust. 3 przeszli w drodze wyboru lub zalecenia jednostki nadrzędnej albo w związku z likwidacją kopalni, zakładu górniczego, przedsiębiorstwa lub innego podmiotu, o których mowa w ust. 1 pkt 1 - 4. Według Sądu drugiej instancji, *ratio legis* tego przepisu wyrażało się w umożliwieniu, między innymi, górnikom, których kopalnia uległa likwidacji, dopracowania okresu nie dłuższego niż 5 lat w innych dowolnych podmiotach z możliwością uwzględnienia tego okresu przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej. Jednocześnie do porządku prawnego wprowadzono szereg regulacji mających na celu zminimalizowanie negatywnych skutków restrukturyzacji górnictwa, w tym przepisy o świadczeniu górniczym, którego okres pobierania traktuje się na równi z okresami pracy górniczej. Biorąc to pod uwagę, Sąd Apelacyjny uznał za prawidłową ocenę Sądu pierwszej instancji, iż okres „innego” zatrudnienia, aby mógł być uznany za okres równorzędny z pracą górniczą, musiał przypadać bezpośrednio po rozwiązaniu stosunku pracy z likwidowaną kopalnią, bowiem jego zdaniem „tylko taka interpretacja uwzględni celowość rozwiązań prawnych wprowadzonych w związku z restrukturyzacją górnictwa i systemu ubezpieczeń społecznych”. Skoro zatem wnioskodawca wybrał możliwość pobierania świadczenia osłonowego, który to okres został mu zaliczony przez Sąd Okręgowy do pracy górni-

czej, to nie może jednocześnie żądać zaliczenia do okresu pracy górniczej zatrudnienia w spółce „W.”.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł ubezpieczony, opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego, polegającego na błędnej wykładni przepisu art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2006 r. oraz wnosząc o uchylenie tego wyroku i jego zmianę poprzez przyznanie skarżącemu prawa do emerytury górniczej oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że po rozwiązaniu stosunku pracy łączącego wnioskodawcę z Zakładem Wydobywczo - Przeróbczym Antracytu w następstwie upadłości tego zakładu, ubezpieczony pobierał w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 1999 r. górniczy zasiłek socjalny - świadczenie górnicze, o którym mowa w art. 8 i 9 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003 - 2006. Z przepisów tej ustawy wynika, że w okresie pobierania świadczenia górniczego pracownik jest zwolniony z obowiązku świadczenia pracy (art. 9 ust. 4), ale pozostaje nadal pracownikiem dotychczasowego pracodawcy, do którego obowiązków należy wypłata świadczenia górniczego (art. 9 ust. 2). W takiej sytuacji należy zaś uznać, że zatrudnienie skarżącego w spółce „W.” nastąpiło bezpośrednio po zakończeniu pracy w likwidowanym zakładzie. Skarżący podniósł nadto, że pracownik traci prawo do świadczenia górniczego z dniem podjęcia pracy u pracodawcy spoza górnictwa bez spełnienia warunku określonego w art. 9 ust. 12 ustawy (art. 9 ust. 10 pkt 2 lit. c), ale wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, utrata świadczenia górniczego z tej przyczyny nie powoduje, że okres jego pobierania nie może być zaliczony jako okres równorzędny z pracą górniczą. Według skarżącego, Sąd drugiej instancji niezasadnie przyjął nadto, że przepis art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej wymaga zachowania kryterium bezpośredniości pomiędzy ustaniem zatrudnienia w jednostce zlikwidowanej a zatrudnieniem, które podjął pracownik. Przepis ten wymaga bowiem jedynie, aby przejście do nowej pracy nastąpiło w związku z likwidacją dotychczasowego pracodawcy. Skoro zatem stosunek pracy łączący wnioskodawcę z kopalnią antracytu ustał w związku z likwidacją tego zakładu pracy, to kolejne zatrudnienie wnioskodawcy musi być uznane za pozostające w związku z tym zdarzeniem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej, za pracę równorzędną z pracą górniczą uważa się zatrudnienie przy innych pracach, nie dłuższe niż 5 lat, do których pracownicy wykonujący prace określone w ust. 1 i ust. 3 przeszli, między innymi, w związku z likwidacją kopalni, czy zakładu górniczego. Wykładnia językowa tego przepisu nie może doprowadzić do przesądzających rezultatów w zakresie kwestionowanego w skardze wymogu istnienia łączności między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym podmiocie a nawiązaniem kolejnego stosunku pracy, polegającej na tym, ażeby zdarzenia następowały po sobie bezpośrednio. Nie można zatem przyznać racji skarżącemu, że o nieprawidłowej wykładni przepisu dokonanej przez Sąd Apelacyjny świadczy już sama treść tego przepisu. Interpretacji tego przepisu w zakresie spornym należy zatem dokonywać, sięgając do innych metod wykładni, zwłaszcza celowościowej, co prawidłowo zauważył Sąd drugiej instancji. Odwołać zatem należy się do celu, jaki przyświecał wprowadzeniu takiego unormowania, ale przy uwzględnieniu, iż w okresie przerwy pomiędzy ustaniem stosunku pracy w związku z likwidacją zakładu górniczego a podjęciem zatrudnienia w spółce „W.” ubezpieczony pobierał świadczenie osłonowe szczególnego rodzaju, tj. górniczy zasiłek socjalny. Dla odkodowania znaczenia wynikającego z art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej wymogu związku pomiędzy likwidacją kopalni (zakładu górniczego) a „przejściem” do innego „niegórniczego” zatrudnienia konieczne jest więc w takiej sytuacji odwołanie się również do przepisów regulujących prawo do określonych świadczeń osłonowych, bowiem tylko biorąc pod uwagę ich charakter oraz warunki, na jakich są przyznawane, można stwierdzić, czy ich pobieranie wyklucza możliwość uznania, iż podjęte później zatrudnienie nie może być pracą równorzędną z pracą górniczą w rozumieniu art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej. Taką potrzebę dostrzegł, podobnie jak Sąd Apelacyjny, również skarżący, z tym że odwołał się w tym zakresie do przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003 - 2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm.), wywodząc w szczególności, że w okresie pobierania świadczenia górniczego pracownik pozostaje nadal w stosunku pracy z likwidowanym zakładem (choć bez obowiązku świadczenia pracy), wobec czego podjęcie kolejnego zatrudnienia następuje bezpośrednio po ustaniu poprzedniego. Tego rodzaju argumenty nie mogą jednak odnieść żadnego skutku, albowiem skarżący nie pobierał świadczenia górniczego na podsta-

wie wskazanej wyżej ustawy. Stosunek pracy, jaki łączył go z Zakładem Wydobywco - Przeróbczym Antracytu, ustał bowiem z dniem 30 czerwca 1999 r., a w okresie od 1 lipca 1999 r. do 31 grudnia 1999 r. pobierał zasiłek socjalny przysługujący na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm.), który był przyznawany na okres do dwóch lat pracownikowi zatrudnionemu pod ziemią nieuprawnionemu do urlopu górniczego, z którym z przyczyn dotyczących zakładu pracy rozwiązano stosunek pracy i służył umożliwieniu przekwalifikowania zawodowego i znalezienia nowego zatrudnienia (art. 23 ust. 1 i 2 ustawy). W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już jednoznacznie wyjaśnione, że nieodzownym elementem uzasadnienia podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. jest dokładne wskazanie przepisów prawa materialnego, które - w ocenie skarżącego - zostały przez sąd drugiej instancji błędnie wyłożone lub niewłaściwie zastosowane, a także wyjaśnienie, jak - zdaniem skarżącego - przepisy te powinny być rozumiane i stosowane. Sąd Najwyższy, działając jako sąd kasacyjny, nie może bowiem wyřęczać stron ani nie jest uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, na czym mogło polegać naruszenie wymienionego w skardze przepisu. Uzasadniając pierwszą podstawę kasacyjną skarżący wprawdzie wskazał, że przed Sądem Apelacyjnym doszło - jego zdaniem - do naruszenia art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy emerytalnej, jednak w uzasadnieniu, rozwijając ten zarzut, odwołał się do przepisów ustawy niemającej zastosowania w stanie faktycznym sprawy, co uniemożliwia skonfrontowanie argumentacji zaprezentowanej w skardze ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego co do interpretacji tego przepisu.

Niezależnie jednak od tego, czy okres zatrudnienia w spółce „W.” powinien być skarżącemu zaliczony jako równorzędny z pracą górniczą, uznać należy, iż skarżony wyrok odpowiada prawu, bowiem wnioskodawca nie spełnił innej przesłanki warunkującej prawo do emerytury górniczej. W myśl art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Ubezpieczony (urodzony 4 października 1957 r.) w dniu 12 września 2007 r. wystąpił o emeryturę górniczą, wywodząc swoje uprawnienie do świadczenia ze spełnienia przesłanek przewidzianych w nieobowiązującym już wówczas art. 49 ust. 1 w związku z art. 34 ustawy emerytalnej. Było to możliwe na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmia-

nie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 167, poz. 1397 ze zm.), który przewiduje, iż osobom, które do wskazanego tam dnia spełniły warunki do emerytury górniczej określone w art. 34 lub w art. 48 - 49 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2006 r. przysługuje górnicza emerytura na warunkach określonych w tych przepisach. Stosownie zaś do treści art. 49 ust. 1 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2007 r., prawo osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. do emerytury górniczej, o której mowa w art. 34 lub 48 ustawy, zależało od łącznego spełnienia wymienionych tam warunków, tj. nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, spełnienia warunków do uzyskania emerytury określonych w art. 34 lub 48 do dnia 31 grudnia 2006 r. i rozwiązania stosunku pracy. Według ustaleń faktycznych poczynionych w tej sprawie, skarżący natomiast cały czas pozostaje w stosunku pracy ze spółką „W.”, a tym samym nie został spełniony wymagany przez art. 49 ust. 1 ustawy emerytalnej warunek, a mianowicie, nie nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy.

Skoro zaś wnioskodawca nie spełnił jednego z warunków wymaganych przez art. 49 ust. 1 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2007 r., bowiem nie rozwiązał stosunku pracy, w którym pozostaje nieprzerwanie od 1 stycznia 2000 r., to decyzja organu rentowego odmawiająca prawa do emerytury górniczej była prawidłowa, a tym samym odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji nie podlegało uwzględnieniu, co w konsekwencji pozwala na stwierdzenie, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====